

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Esityksellä tavoitellaan ensimmäistä askelta ns. itsehallittavan identiteetin hallintaan, toteamalla samalla että koko käsite on vielä tulkinnanvarainen. Yksi oleellinen itsehallittavuuden elementti on tunnistusvälineen käytön mahdollistaminen ilman että kansalaisen asiointeja verkkopalveluissa voidaan liittää toisiinsa asiointipalvelujen tai edes ydinidentiteetin todisteen liikellelaskijoiden toimesta. Digi- ja väestövirasto on kuitenkin ymmärryksemme mukaan tekemässä varsin perinteistä, keskitettyä identiteetin hallintajärjestelmää jonka myöntämien identiteettitodistusten verifiointi tehdään julkisesta varmennerekisteristä kuten nykyisen henkilökortin ja varmennepalvelun yhteydessä. Näin ollen itsehallittavuus ja käyttöön liittyvä yksityisyyden suoja jää väkisin vaillinaiseksi ainakin valtion (toimijana DVV) ja kansalaisen välisessä suhteessa: Jokaisesta kansalaisen tunnistustapahtumasta jäänee lokitusjälki ainakin suunnitellun DVV:n revokaatiorekisterin lokiin, vaikka ehdotuksen sivulla 36-37 todetaan ettei välineen käytöstä tule syntymään lokitietoa?

Toistaiseksi on epäselvää kuinka yksinkertaista ehdotetun kokonaisuuden päivittäminen eIDAS-asetuksen päivitetyn version (eIDAS2) vaatimusten mukaiseksi tulee aikanaan olemaan. Näin ollen on vaikea arvioida kuinka merkittävä ja pitkä ehdotuksen tuottamien sähköisten asiointivälineiden elinkaari tulee olemaan.

Rajat ylittävän tunnistamisen mahdollistamiseksi Suomen kansalaisille toivoisimme esitykseltä selkeämmin kantaa että tuotettava digitaalinen henkilöllisyystodistus toteutetaan kokonaisuutena suoraan varmuustasolle "korkea" ja notifioidaan eIDAS-välineeksi - mahdollisuuksien mukaan suoraan eIDAS2:n aikanaan asettaman, päivitetyn vaatimustenmukaisuuden osoittamisen prosessin mukaisesti.

Esitys tuo uutena toimintamallina tunnistettavalle mahdollisuuden valita mitä ydinidentiteetistä pyydettyjä tietoja saa tunnistamistapahtumassa välittää pyytäjälle l. luottavalle osapuolelle. Toivomme että esitys tai jatkotyö toisi selkeää informaatiota itse toteuttamisen vaihtoehtoihin ja tietosuojamielessä parhaisiin suunnitteluperiaatteisiin (kuinka luottavat osapuolet parhaiten toteuttavat "privacy by design & by default" -periaatteita kun kyse on luonnollisen henkilön tunnistamisesta). Millä käsittelyperusteella/perusteilla luottava osapuoli saa pyytää tunnistettavasta henkilöstä "ylimääräisiä" todisteita, ja kuinka nämä tulisi tuoda tunnistustilanteessa tai asiointipalvelun sisällä esiin tunnistettavalle ennen varsinaista tunnistustapahtumaa?

Ydinidentiteettiin liitettävien ikätodisteiden käytöstä ja liikkeellelaskusta on esityksessä kovin niukalti tietoa. Todisteet myönnetään (allekirjoitetaan) DVV:n toimesta jollakin ajanhetkellä T. Kuvitellaan että luonnollinen henkilö hakee hetkellä T digitaalista henkilöllisyystodistusta viikkoa ennen 18-vuotissyntymäpäiväänsä ja tämä myönnetään samalle päivämäärälle. Minkä binäärisen tuloksen välineelle myönnetty ikätodiste "ageOver18" antaisi verifioidessa digitaalista henkilöllisyystodistusta (ao. ikätodistetta) luottavalle osapuolelle ajanhetkellä T+8d ? Päivittykö ikätodistuksen tila esityspäivämäärän tilanteen mukaan, vai onko liikkeellelaskettu ikätodiste haettava allekirjoitettavaksi uudestaan kynnyspäivämäärän jälkeksi?

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta

-

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

Ulkomaalaisten työntekijöiden riittävän vahva tunnistaminen on oleellinen osa myönnettäessä Valtti-kortteja, tämä on yksi Vastuu Groupin järjestämistä palveluista johon liittyy huomattavalta osin tarpeita, ja ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline voisi olla tältä osin Vastuu Groupille merkittävä työkalu, jos välineen ominaisuudet ovat riittävät. Tähän liittyen, onko asiointivälineeseen myönnettävien todisteiden sisällöksi ehdotettujen yksilöivien tietojen riittävyttä tarkasteltu näkökulmasta jossa esimerkiksi Verohallinnon tulee pystyä tunnistamaan henkilö välineellä riittävän vahvasti jotta ulkomaalaiselle työntekijälle voidaan sen toimesta myöntää suomalainen veronumero?

Ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen käyttökelpoisuus yksityisellä puolella on rajoittunutta niiden ulkomaalaisen osalta, joille tarvitaan kotivaltion tunniste. Tällöin asiointiväline ei tuo lisäarvoa eikä sen pohjalta pystytä tarjoamaan palveluita, koska linkitystä Suomen myöntämän tunnisteeseen ja ulkomaalaisen tunnisteeseen välille ei voida luoda vahvasti. Jo pelkästään tieto siitä onko kyseessä ulkomaalainen henkilö auttaa tätä asiaa, mutta ei poista niitä haasteita jotka liittyvät pysyvästi Suomessa asuvien suhteen. Oman ongelmansa tuo viranomaisraportointi, jossa käytetään veronumeroa tunnisteena ja oletetaan, että veronumeron kuulumisen henkilölle pystytään varmistamaan. Tällöin veronumeron liittäminen ulkomaalaiseen henkilöön ilman tunnisteiden välistä linkitystä jää usein henkilön oman ilmoituksen varaan ja jolloin vain veronumeron olemassa olo voidaan taata, mutta sen kuulumista kyseiselle henkilölle ei.

Ulkomaalaisen henkilön ydinidentiteetin sisältöön ehdotetuista yksilöivistä tiedoista on jätetty pois mm. sähköisesti luettava kasvokuva, luonnollisen henkilön kansalaisuus, kansalaisuuteen liittyvä kansallinen yksilöintitunnus ja sukupuoli. Viitataan esim. näiden tietojen noutamiseen lain vaatiessa tarvittaessa kiertoteitse esityksen kohdassa 17§ Vahvistettujen tietojen osoittaminen sähköisessä asiointissa (kun kyseessä on julkisen sektorin asiointipalvelu, joka hyödyntää Suomi.fi-tunnistusta)?

Entä tilanne jossa sama lisätietojen tarve syntyy yksityisen sektorin asiointipalvelussa? Lähtökohtaisesti ulkomaalaisen digitaaliselle asiointivälineelle tulisi siirtää samat yksilöivät attribuutit kuin digitaalisen henkilöllisyystodistuksen tapauksessa jotta siitä olisi hyötyä - ehdottomasti ainakin kansalaisuus, kansallinen yksilöintitunnus ja sukupuoli. Tämä on tarpeellista ainakin EU/ETA-kansalaisten tunnistamisen osalta kun luottava osapuoli on työnantaja, kaupunki tmv. toimija. Ehdotetuilla lisäyksillä ulkomaalaisen asiointiväline olisi attribuuttiensa osalta riittävän yhdenmukainen digitaalisen henkilöllisyystodistuksen kanssa, ja kuitenkin erotteleva koska välineessä on myös saatavilla tieto etätunnistamiseen liittyvästä varmuustasosta joka ei riitä vahvaan tunnistamiseen.

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

Välinettä esitetään kansalaisille vaihtoehtoiseksi ratkaisuksi mobiilipäätelaitteen sijaan. Esityksen osalta toivoisi tarkennusta siihen voiko kansalaisella olla halutessaan käytössään molemmat välineet (digitaalinen henkilöllisyystodistus ja luonnollisen henkilön tunnistusväline).

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

Esityksestä jää kuva että digitaalinen henkilöllisyystodistus (ydinidentiteetin todiste) voidaan myöntää kerralla useampaan kuin yhteen mobiililaitteeseen, ja tämä on mielestämme tavoiteltavaa. Laitteiden elinkaaren hallinta vs. identiteettitodisteiden elinkaari tuo merkittäviä vaateita esitetyn uuden laiterekisterin toteutukselle. Toimintamallin esitys on yleistasonen ja merkittävänä yksityiskohtana unohtanut että mobiililaitteiden elinkaari ja uusiminen (keskimäärin 3 vuotta?) tuskin osuu samaan ajanjaksoon kuin sähköisten ja fyysisten tunnistusvälineiden voimassaoloaika (5 vuotta). Esitys ei ota kunnolla kantaa kuinka useamman rinnakkaisen, mobiilitunnistusvälineen sisältämän laitteen hallinta (tai perustapauksena sekin että kansalainen päivittää älypuhelimensa myönnetyn välineen voimassaolokauden aikana, ja haluaa siirtää välineen uuteen laitteeseen) tulisi käytännön tasolla toteuttaa. Mitä vaikutuksia tällä on kansalaiselle ehkä muodostuviin viranomaisille maksettaviin kustannuksiin? Maksaako välineen myöntäminen useammalle kuin yhdelle laitteelle enemmän? Voiko välineen hakea uudelle rinnakkaiselle mobiililaitteelle myöhemmin vai onko todisteet haettava aina samalla kertaa kaikille (rinnakkais)laitteille? Miten mahdollistetaan myönnettyjen todisteiden siirtäminen kadonneesta tai käytöstä poistetusta vanhasta mobiililaitteesta uuteen? Mitä tämä kaikki tarkoittaa Digi-ID järjestelmän ja laiterekisterin ylläpitovaatimusten ja toiminnallisuuksien osalta?

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

-

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

-

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

3§ 3 momentti puhuu sidoksesta käytettävään mobiilipäätelaitteeseen yksikössä. Ks. kommenttimme edellä kysymykset rinnakkaisista päätelaitteista ja elinkaaren hallinnan mekanismeista.

5§ teksti itsehallittavuudesta kuvaa miten viranomaisella ei olisi pääsyä henkilölle toimitettuihin varmennettuihin tietoihin enää sen jälkeen kun ne on toimitettu henkilön tekniseen alustaan. Alkuperäinen tieto johon varmennettu kopio jää rekisterinpitäjälle, ja rekisterinpitäjä voi revokoida toimitetun varmennetun tiedon sähköisellä revokaatiorekisterillä. Mikä merkittävä toimintatapaero tässä on nykyisiin sähköisen tunnistamisen järjestelmien toimintatapoihin (esim. henkilökortti)?

5§ 3 momentissa puhutaan henkilöllisyystodistukseen liitettyjen tietojen ajantasaisuudesta ja tarkistamisesta ja käytön estymisestä jos tiedot eivät olisi ajan tasalla. Miten tästä aiotaan huolehtia uusien ikätodisteiden kohdalla, muuttuuko ikätodisteen tila itsenäisesti kun henkilö ylittää kynnysajankohdan (esim. täyttää 18 vuotta). Jos ei, miten uusi ikätodiste tulee hankkia ja syntykö tästä kansalaiselle lisäkustannuksia?

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

Ymmärryksemme mukaan edellä kuvaamme tarve ulkomaalaisen kansallisen yksilöivän tunnisteiden lisäämisestä ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen todisteisiin tarkoittaisi muutosta Väestötietojärjestelmään liittyvään lainsäädäntöön; nykyinen laki ei salli ulkomaalaisen tunnisteiden tarjoamista VTJ:n toimesta asiointivälineelle.

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuksista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

-

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

-

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

-

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

-

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

-

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

-

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisuilla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

-

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

-

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

-

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

Uusien sähköisten välineiden yksityisen sektorin asiointipalveluun liittämisen vaatima tekninen integraatiotyö ei käy lakiesityksen sisällön tai muun saatavilla olevan materiaalin kautta ilmi, joten tämän investointi/kannattavuusmittareita on toistaiseksi vaikea arvioida.

Ehdotusten teksti ei ota myöskään selvästi kantaa mikä tulisi olemaan yksittäisten tunnistustapahtumien hinta asiointipalvelulle tällaisessa (ei luottamusverkoston tunnistusvälityspalvelujen kautta tehdyssä) integraatiomallissa. Hinnoittelusta on selkeä maininta vain välineiden ilmaisesta käytöstä tunnistusvälityspalvelujen ketjuttamiskäytössä.

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

Hallituksen esitys ei kerro tarvittavalla tasolla teknisistä toteutusvaatimuksista jotta tähän voisi vastata perusteellisesti. Joka tapauksessa osaltamme Vastuu Groupilla ei ole tarvetta ainakaan käyntiasioinnin yhteydessä tarvittaviin lukulaitteisiin ja niiden vaatimiin investointeihin, ainoastaan sähköiseen asiointiin.

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

Se väheneekö nykyisten tunnistuspalvelujen ja muiden ulkomaalaisten tunnistamiseen liittyvien palvelujen käyttö lähivuosina tulee riippumaan välineiden markkinassa saavuttamasta suosiosta, ja ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen osalta sen tarjoamien identiteettitodisteiden riittävydestä toimintasektorin tarpeita vasten (Vastuu Groupin osalta perinteisesti rakennusteollisuus, työmaat ja tähän liittyvät viranomaiset kuten Verohallinto).

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

-

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

-

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

-

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

-

Arvioitteko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

-

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

-

Onko tietoturvallisuutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

-

Muut kommentit

-

Sinisalo Sami
Vastuu Group Oy